C/2025/3970

20.8.2025.

PADOMES IETEIKUMS

(2025. gada 8. jūlijā),

ar ko Latvijai ļauj novirzīties no neto izdevumu maksimālajiem pieauguma tempiem, kurus noteikusi Padome saskaņā ar Regulu (ES) 2024/1263

(Valsts izņēmuma klauzulas iedarbināšana)

(C/2025/3970)

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 121. pantu,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2024/1263 (2024. gada 29. aprīlis) par ekonomikas politikas efektīvu koordināciju un budžeta daudzpusēju uzraudzību un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1466/97 ([1]), un jo īpaši tās 26. pantu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas ieteikumu,

tā kā:

(1) Regula (ES) 2024/1263 kopā ar grozīto Padomes Regulu (EK) Nr. 1467/97 par to, kā paātrināt un precizēt pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras īstenošanu ([2]), un grozīto Padomes Direktīvu 2011/85/ES par prasībām dalībvalstu budžeta struktūrām ([3]) ir reformētās ES ekonomikas pārvaldības sistēmas galvenie elementi. Sistēmas mērķis ir veicināt stabilas un ilgtspējīgas publiskās finanses un ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi un noturību, izmantojot reformas un investīcijas, un novērst pārmērīgu valdības budžeta deficītu. Tā veicina valstu atbildību, un tajā ir likts uzsvars uz vidēju termiņu apvienojumā ar noteikumu efektīvu un saskaņotu izpildi.

(2) Neto izdevumu maksimālie pieauguma tempi, kas noteikti Padomes ieteikumā saskaņā ar Regulas (ES) 2024/1263 17. panta 1. punktu vai 19. pantu, ir vienīgā ar darbību saistītā atsauces vērtība ikgadējai fiskālajai uzraudzībai katrā dalībvalstī, un tie ir arī jaunās ekonomikas pārvaldības sistēmas centrālais elements. Padomes ieteikumā noteiktie neto izdevumu maksimālie pieauguma tempi ir budžeta ierobežojums, kurš attiecas uz četriem vai pieciem gadiem un kura pamatā ir četru gadu korekcijas periods, ko ir iespējams pagarināt par papildu laikposmu, kas nepārsniedz trīs gadus.

(3) Sistēma nodrošina iespēju noteikumus piemērot elastīgi, ja ārkārtēji apstākļi, kurus dalībvalstis nevar kontrolēt, rada būtisku ietekmi uz publiskajām finansēm saskaņā ar Regulas (ES) 2024/1263 26. pantu. Tādā gadījumā pēc dalībvalsts lūguma un Komisijas ieteikuma, kura pamatā ir tās veiktā analīze, Padome var četru nedēļu laikā pēc Komisijas ieteikuma pieņemt ieteikumu, kas ļauj dalībvalstij novirzīties no neto izdevumu maksimālajiem pieauguma tempiem, ko tai noteikusi Padome, ja i) pastāv ārkārtēji apstākļi, kurus dalībvalsts nevar kontrolēt, ii) tie rada būtisku ietekmi uz attiecīgās dalībvalsts publiskajām finansēm, iii) šāda novirzīšanās neapdraud fiskālo stabilitāti vidējā termiņā. Padomei jānosaka termiņš šādai novirzei.

(4) Valstu vai to valdību vadītāji, tiekoties Versaļā 2022. gada 10. un 11. martā, apņēmās stiprināt Eiropas aizsardzības spējas, ņemot vērā Krievijas militāro agresiju pret Ukrainu. Šis nolūks vēlreiz tika uzsvērts Stratēģiskajā kompasā drošībai un aizsardzībai. Eiropadome 2025. gada 6. marta secinājumos par Eiropas aizsardzību atzinīgi novērtēja Komisijas nodomu kā tūlītēju pasākumu ieteikt Stabilitātes un izaugsmes paktā paredzētās valsts izņēmuma klauzulas koordinētu iedarbināšanu.

([1]) OV L, 2024/1263, 30.4.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.
([2]) Padomes Regula (EK) Nr. 1467/97 (1997. gada 7. jūlijs) par to, kā paātrināt un precizēt pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras īstenošanu (OV L 209, 2.8.1997., 6. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1997/1467/2024-04-30).
([3]) Padomes Direktīva 2011/85/ES (2011. gada 8. novembris) par prasībām dalībvalstu budžeta struktūrām (OV L 306, 23.11.2011., 41. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2011/85/2024-04-30).

(5) Komisija 2025. gada 19. marta paziņojumā ([4]) aicināja visas dalībvalstis koordinēti izmantot valsts izņēmuma klauzulas piedāvātās elastības iespējas, lai maksimāli palielinātu ietekmi uz ES aizsardzības spējām. Šīs elastības mērķis ir atvieglot pāreju uz augstāku aizsardzības izdevumu līmeni, ar noteikumu, ka tas neapdraud fiskālo stabilitāti vidējā termiņā. Minētajā paziņojumā ir aprakstīts, ka valsts izņēmuma klauzulas iedarbināšana dalībvalstīm ļautu novirzīties no neto izdevumu maksimālajiem pieauguma tempiem, ko Padome nosaka, apstiprinot vidēja termiņa fiskāli strukturālos plānus vai nosakot koriģējošo virzību pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūrā, ciktāl šo novirzi attaisno aizsardzības izdevumu palielināšana salīdzinājumā ar atsauces gadu, un ka šāds pārsniegums līdz 2028. gadam nebūs lielāks par 1,5 % no IKP gadā. Palielinājumam, kas pārsniedz minēto summu, piemērotu parasto atbilstības novērtējumu. Šāda maksimālā robeža ir vajadzīga, lai nodrošinātu, ka netiek apdraudēta fiskālā stabilitāte, vienlaikus ļaujot visām dalībvalstīm izmantot elastību augstāka aizsardzības izdevumu līmeņa panākšanai. Precīzās summas tiks noteiktas, kad būs pieejami izpildes dati, lai nodrošinātu, ka papildu elastību var izmantot tikai paredzētajam nolūkam.

(6) Padomes 2025. gada 21. janvāra Ieteikumā C/2025/652 ([5]) tika apstiprināta Latvijas neto izdevumu virzība.

(7) Latvija 2025. gada 28. aprīlī iesniedza Padomei un Komisijai lūgumu iedarbināt valsts izņēmuma klauzulu.

(8) Lūgumā Latvija norādīja, ka, ģeopolitiskajai situācijai kļūstot arvien saspīlētākai, Krievijai turpinot agresijas karu pret Ukrainu un tam apdraudot Eiropas drošību, Savienība saskaras ar eksistenciālu izaicinājumu, uz kuru jāreaģē, ievērojami palielinot aizsardzības izdevumus. Šī situācija ir ārkārtējs apstāklis, kuru dalībvalsts nevar kontrolēt.

(9) Lūgumā Latvija bija iekļāvusi datus par kopējiem aizsardzības izdevumiem (1. tabula). Latvija norāda, ka prognozētais aizsardzības izdevumu pieaugums – līdz 3,8 % no IKP 2026. gadā, līdz 4,0 % 2027. gadā un līdz 3,9 % 2028. gadā – ir pilnībā atspoguļots neto izdevumu virzībā, ko Padome apstiprināja 2025. gada 21. janvārī. Turklāt Latvija plāno būtiski palielināt aizsardzības izdevumus, lai sasniegtu NATO metodikai atbilstošu līmeni (5 % no IKP), un saglabāt šo līmeni ilgtermiņā. Tāpēc aizsardzības izdevumu palielinājumam būs būtiska ietekme uz Latvijas publiskajām finansēm.

1. tabula. Latvijas kopējie aizsardzības izdevumi

	2021. a	2022. a	2023. a	2024. b	2025. b
Vispārējās valdības kopējie aizsardzības izdevumi (% no IKP)	2,5	2,4	3,1	3,0	3,3

Avots: a – *Eurostat*, b – informācija, ko Latvija sniegusi Padomei un Komisijai.

(10) Latvija lēš, ka kopējo aizsardzības izdevumu palielinājums no 2021. līdz 2025. gadam, izteikts attiecībā pret IKP, būs ap 0,8 procentpunktiem un tādējādi veicinās valdības bilances pasliktināšanos un valsts parāda palielināšanos. Konkrēti – Latvija sagaida, ka valsts parāds vidējā termiņā palielināsies virs 55 % no IKP, bet pēc tam pakāpeniski samazināsies līdz 47 % 2038. gadā, ja valsts izņēmuma klauzula tiks piemērota pilnā apmērā.

(11) Pārējiem faktoriem nemainoties, izdevumu palielināšanās valsts izņēmuma klauzulas aptvertajā periodā izraisīs valsts parāda un budžeta deficīta palielināšanos līdz minētā perioda beigām. Indikatīvās Komisijas prognozes, kurās pieņemts, ka valdības izdevumi līdz 2028. gadam lineāri palielināsies, sasniedzot šajā ieteikumā atļauto līmeni, liek domāt, ka deficīta attiecība pret IKP un valsts parāda attiecība pret IKP 2028. gadā būs attiecīgi par 1,3 procentpunktiem un 2,7 procentpunktiem augstāka nekā tad, ja neto izdevumi palielinātos saskaņā ar Padomes Ieteikumā C/2025/652 noteikto virzību. Tas, visticamāk, prasītu papildu fiskālo korekciju pēc valsts izņēmuma klauzulas darbības perioda beigām, lai izpildītu budžeta struktūrai izvirzītās prasības, tai skaitā nodrošinātu, ka

([4]) Komisijas 2025. gada 19. marta paziņojums (C(2025) 2000 final).
([5]) Padomes Ieteikums (2025. gada 21. janvāris), ar ko apstiprina Latvijas vidēja termiņa fiskāli strukturālo plānu (OV C, C/2025/652, 10.2.2025., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/652/oj).

parāda attiecībai pret IKP virzība ir ticami lejupejoša vai saglabājas piesardzīgā līmenī, kas ir zemāks par 60 % no IKP vidējā termiņā, un ka deficīts saglabājas vai tiek samazināts zem 3 % no IKP un vidējā termiņā paliek zem šīs atsauces vērtības. Latvija norāda, ka strukturāli lielāku aizsardzības izdevumu gadījumā nākotnē var būt nepieciešama politika, kuras mērķis ir vidējā termiņā saglabāt fiskālo stabilitāti un atbilstību fiskālajiem noteikumiem. Fiskālās stabilitātes saglabāšanu vidējā termiņā nodrošina ierobežotais prognozētais deficīta un parāda līmeņu pieaugums, ko izraisījusi valsts izņēmuma klauzula, kā arī iestāžu apņemšanās nākamajā plānu kārtā ieviest nepieciešamās korekcijas, lai izpildītu visas fiskālās sistēmas prasības.

(12) Valsts statistikas iestādes un *Eurostat* apkopo un publicē datus par vispārējās valdības aizsardzības izdevumiem saskaņā ar Starptautisko valdības funkciju klasifikāciju (*COFOG*) ([6]) Eiropas nacionālo kontu sistēmā (EKS 2010) ([7]). Šie dati ir piemēroti, lai novērtētu aizsardzības izdevumu ietekmi uz valdības budžeta deficītu, valsts parādu, neto izdevumiem un saistītiem raksturlielumiem. *Eurostat* ciešā sadarbībā ar valsts statistikas iestādēm noteiks, kā noritēs datu vākšanas process. Izejas punktam vajadzētu būt *COFOG* aizsardzības kategorijām, ņemot vērā arī NATO definīciju un paturot iespēju rast risinājumu gadījumos, kad rodas anomālijas saistībā ar atšķirībām starp attiecīgajām gada ziņošanas sistēmām. Datu vākšanas process ir jāpieskaņo ziņošanas termiņiem pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūrā.

(13) Turklāt, lai gan līgumus par militāro ekipējumu var parakstīt laikā, kamēr darbojas valsts izņēmuma klauzula, daļa no minētā ekipējuma var tikt piegādāta vēlākā posmā, tādējādi ietekmējot publiskās finanses tikai pēc klauzulas darbības perioda beigām. Lai ņemtu vērā šo iespējamību, saskaņā ar valsts izņēmuma klauzulu atļautā elastība būtu jāattiecina arī uz aizsardzības izdevumiem, kas saistīti ar šādu vēlāku piegādi, – ar noteikumu, ka attiecīgie līgumi parakstīti klauzulas darbības laikā un ka šie novēlotie aizsardzības izdevumi nepārsniedz iepriekš noteikto vispārējo ierobežojumu.

(14) Uz izdevumiem, kurus finansē no aizdevumiem, kas piešķirti no jaunā instrumenta rīcībai Eiropas drošības jomā (*SAFE*) ([8]) par labu spēcīgākai Eiropas aizsardzības industrijai, automātiski attiektos iepriekš minētā elastība. Tādēļ dalībvalstīm būtu jāziņo *Eurostat* par visiem ar aizsardzību saistītajiem izdevumiem, kas veidojušies *SAFE* instrumenta kategorijās "aizsardzības ražojumi" un "citi aizsardzības vajadzībām izmantojami ražojumi", kuras definētas priekšlikumā regulai, ar ko izveido *SAFE* instrumentu.

(15) Šis ieteikums nemaina valdības budžeta deficīta, valsts parāda un neto izdevumu definīcijas un saistītos raksturlielumus. Uz šiem raksturlielumiem balstītie dati Latvijai jāapkopo un jāpaziņo saskaņā ar Regulu (ES) 2024/1263, Padomes Regulu (EK) Nr. 479/2009 ([9]) un Regulu (ES) Nr. 549/2013,

AR ŠO IESAKA:

1. Latvijai 2025.–2028. gadā ir ļauts novirzīties no Padomes ieteikumā C/2025/652 noteiktajiem neto izdevumu maksimālajiem pieauguma tempiem un tos pārsniegt, ja neto izdevumi, kas pārsniedz šos maksimālos pieauguma tempus, nav lielāki par:

   i) aizsardzības izdevumu palielinājumu procentos no IKP kopš 2021. gada;

   ii) ar noteikumu, ka novirze, kas pārsniedz neto izdevumu maksimālos pieauguma tempus, nav lielāka par 1,5 procentiem no IKP.

([6]) *Manual on sources and methods for the compilation of COFOG statistics – Classification of the Functions of Government (COFOG)* – 2019. gada redakcija.

([7]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 549/2013 (2013. gada 21. maijs) par Eiropas nacionālo un reģionālo kontu sistēmu Eiropas Savienībā (OV L 174, 26.6.2013., 1. lpp.).

([8]) Padomes Regula (ES) 2025/1106 (2025. gada 27. maijs), ar ko izveido instrumentu "Rīcība Eiropas drošības labā, stiprinot Eiropas aizsardzības industriju" (*SAFE*) (OV L, 2025/1106, 28.5.2025., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2025/1106/oj).

([9]) Padomes Regula (EK) Nr. 479/2009 (2009. gada 25. maijs) par to, kā piemērot Eiropas Kopienas dibināšanas līgumam pievienoto Protokolu par pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru (OV L 145, 10.6.2009., 1. lpp.).

2. Laikā pēc 2028. gada Latvija vēl drīkst novirzīties no neto izdevumu maksimālajiem pieauguma tempiem, kas noteikti Padomes ieteikumā saskaņā ar Regulas (ES) 2024/1263 17. vai 19. pantu, un to pārsniegt, ja neto izdevumi, kas pārsniedz šos maksimālos pieauguma tempus, ir saistīti ar tāda militārā ekipējuma piegādi, par kuru līgumi ir noslēgti pirms 2028. gada beigām, un ja neto izdevumi nepārsniedz iepriekš noteikto vispārējo ierobežojumu.

3. Saskaņā ar Regulas (ES) 2024/1263 22. panta 7. punktu novirzes no Padomes noteiktajiem neto izdevumu maksimālajiem pieauguma tempiem, kuras ir pieļaujamas ar šo ieteikumu, netiks reģistrētas Latvijas kontroles kontā kā debets.

4. Lai nodrošinātu papildu izdevumu pareizu iegrāmatošanu, Latvija iekļauj faktiskos un plānotos datus par kopējiem aizsardzības izdevumiem (*COFOG* 02. nodaļa), tostarp aizsardzības investīcijām (*COFOG* 02. nodaļa, P.51), un visiem izdevumiem, kas jāfinansē no *SAFE* aizdevumiem, kuri nav ietverti *COFOG* 02. nodaļā:

   a) a) par T-4, T-3, T-2 un T-1 gadu (T gads ir kārtējais gads), kad tā sniedz Komisijai (*Eurostat*) ziņojumus saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 479/2009;

   b) b) par laikposmu no 2021. gada līdz T gadam (kārtējais gads) valsts vidēja termiņa fiskāli strukturālajos plānos un gada progresa ziņojumos saskaņā ar Regulas (ES) 2024/1263 11. panta 1. punktu, 15. pantu un 21. panta 1. punktu;

   c) c) par T gadu (kārtējais gads) un T+1 gadu budžeta plāna projektos saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 472/2013.

Šis ieteikums ir adresēts Latvijai.

Briselē, 2025. gada 8. jūlijā

Padomes vārdā –

priekšsēdētāja

S. LOSE